

ИЗЛАЗИ ТРИ ПУТ У МЕСЕЦУ И СТАЈЕ 60 ГР. ГОДИШЊЕ.

ГОДИНА

5
1 8 6 8**ВОЈИН**

БРОЈ

4

1. Фебруара.

ЛИСТ ЗА ВОЈНЕ НАУКЕ, ВЕШТИНЕ И НОВОСТИ.

ИЗДАЈЕ И УРЕЂУЈЕ Драгашевић, официр.

Писменост у нашој војсци. — Велити или Волтижери, од Аншора.
— Руска војна снага. — Обилажење какве војске или позиције.
(Свршетак). — Поправка.

Писменост у нашој војсци.

(Продужење)

Писменост је читање с разумевањем а уз то писање речи и бројева.

Читање је условљено познавањем писмена или свију гласова које један језик има. И с тога је потребно прво научити све гласове и звуке у језику — писмена —, па тек после прећи на право читање.

Но опет најтежи је посао при учењу овога — уазнавање гласова и састављање њихово, да се реч склопи. И баш та тешкоћа је и узрок што се свакојакo трудише људи од струке да пронађу начина, којим ће их најлакше резиковати и упамтити ученик, а особито онакав, који није навикао на тако танке разлике — гласове. Разни се правци узимаше, и сваки има својих особина: неки претпостављају више мишљења — теорију, други више механизма — практику.

По нашему мњењу овај би последњи начин био

удеснији за наше војнике. Јер су то људи, који нису навикнути на много мишљење; особито на оно теоријско цепање речи, које он никад није ни помислио да дели. И ових механичких метода има више. Ми ћемо узети једну, коју употреби Мајор Лишин команданат једнога резервнога рускога батаљона.

Но ово што ми рекосмо, да ћемо изложити механичан правац један, никако нека не разуме ко, да ми с тим још и мислимо, да треба солдата одвојити од прилике, у којима би га могли на сопствено мозгање подстакнути. То не. Баш ми смо за то да војник, а особито наш, ваља свуда а и овде много да мисли.

Простоме се човеку најбоље допадаш, кад му оно што кажеш одмах изнесеш и да види. Да боме практичан човек искуство и воли. А то већ не дозвољавају му стари начини учења, који га само гоне да папагајски на намет научи писмена, а тако исто и тешко срицање и читање. — Ево с тога дакле ми узесмо баш овај пут, којим ћемо и неосетно увести војника у круг, у коме му само његово размишљање и разумевање помаже и вреди. —

Овај пут, који ћемо сад показати, показао се као врло лак и удесан, којим се изучи велика множина људи.

И ми ћемо изложити ову методу речима самога Лишина.

Од 1270 новајлија научише 420 читати и по мало писати, 650 само читати, 180 знали су писмена и слојове, а 20 ништа нису научили. Ал ови су тек неколико недеља били у батаљону.

Ми мислимо да сада већ нема тога, ко не увиђа

неудесност учења: аз, буки, віеди; прем да таі начин іош на много места живи. Изучити азбуку по познатоме: а, бе, ве, де, ге, итд. и за тим прећи на срицање опет іе неудесно, іер іе ђаку наравно ближе и природниіе помислити, **бе-а** да іе **беа** него **ба**.

Много іе дакле савршенніе изучавање азбуке по звуцима; њиме се много брже прелази са анализе на синтезу. На првome часу ми рашчлањавамо реч пред свима и тек тиме га убедимо о простоти ствари.

На прилику узимјемо реч **роса**. Њу делимо (заіедно с ученицима) на две речице **ро** и **са**. Па сваку опет ову на звукове **р** и **о**, па **с** и **а**. Саставивши ове поіедине гласове, добиіамо наіпре две речице (слоговe), а обе оне іедна поред друге изговорене казуіу саму реч **роса**.

И после овога пређе се на учење буквара. Но пре овога ми ћемо показати његову штицу.

Две дрвене четвртaste дашчице по 1^м дугачкe и 3 сантиметара дебеле, утврде се (танким шипкама гвозденим) на 1^{1/2} десиметар дајине іедна од друге. У странама тих дашчица (што су іедна према другој) тестером се исеку по' сантиметра дебеле бразду коіе се после умећу писмена, и могу се по вољи повлачити лево или десно. Писмена су на белој тенећци црно и іасно насликана. Свако писмо има своју за се тенећку*), коіа іе 16 сантисмет. дугачка (15 сантисмет. високо іе писмо, и по пола сантиметра тенећка се увлачи у изрезане стране дашчица), а

*) Начинити од свакога писмена бар по пет комада.

широка до 15 сантим. (то зависи од према висини писмена саразмерне ширине његове).

Справу ову заједно с писменим зваћемо познатом речи **штица**. И она треба да се тако према ђацима држи, какоће сви видети намештаће писмена и чихово помицаће. —

Најпре се показују свима почетницима гласна писмена **а, е, и, о, у**; и то све на штици.

Кад *) су гласна писмена по штици тврдо упамтили, онда им одмах ваља показати да та иста писмена умеју и написати. За ово ваља сваки почетник да има црну таблицу са писаљком, и на њој ће им каплари написати гласна писмена. Под надзором упражњаваће се у писању томе.

И тек кад су гласна писмена тврдо упамтили, и умеју их на таблици написати, — тад тек ваља прећи на слагање **гласних** са **сагласнима**. Узимљемо слово **мм**, и слажемо речицу (слог) **ма**. Пред ове речице метемо још једном речицу **ма**, и терамо ђаке да је прочитају и помичући је по дашчицама к првome све ближе и ближе, терамо ученике да сваки час изговарају за себно ове речице, и све брже док наизад на штици појави се реч **мама**, коју сви знају шта значи. Већ овај један пример довољан је, да да јаснога поима о целој системи учења.

Чим ово разумеју почетници, одмах им ваља написати на њиховим таблицама — слово **м**, и терати их да покушају да напишу реч **мама**, коју на штици видеше.

*) У Лишиновоме буквару не стоји и начин, како је учио и писању. И нама се чини да ће овај начин, што га ми предлагемо бити zgodан. Иначе он је познат из „Буквара за старо и младо,“ што 1862 изађе.

Који би хтео да се овим начином учења користи, добиће следећи пут цели буквар Лишинов, који је удешен доста постепено.

О овоме учењу вели Мајор да је он приметио да су му у батаљону и с тога лако учили, што су то све младићи били. Таман као што су наши војници. Најпре је приметио успеха код најмлађих војника.

Страшно пак виче против задавања лекције у буквару, коју мора новајлија да научи па ма шта га стало. Са овим начином не може се сложити здрави разум никојега доброга учитеља.

Ако међу војницима буде људи слабијега дара, тада такве ваља предати особито стрпељивим капларима.

Но опет треба се сетити онога, што прошлога пута рекосмо, — успех може само онда бити, ако сви каплари познају тачно све појединости овога начина учења. Сваки каплар треба да је убеђен, да ако ученик нешто не разуме, то није узрок, што он није кадар био да то појима, већ што му учитељ није умео јасно да каже. —

Лекције не треба да су дугачке. Сахат, сахат и по на дан, довољно ће бити, да се покрене знање у војнику. Лекције ваља прекидати читањем какве приче или каквим простим задатком, који ће ученици у глави решити. Ми понављамо: занимање ваља да има такав карактер, да се људи са задовољством скупљају на учење. Овим је већ успех за половину осигуран.

Наши војници из влашких крајева, треба прво да науче српски језик, па тек после да почну учити читање.

При овоме обучавању може се људима говорити по нешто и о њиховим дужностима војним. Протумаčiti им оченаш, који ваља да напамет науче; ал осим овога, ничему другоме на изузет не треба их учити.

Само се по себи разуме да учење ово као и све друго ваља полагано, стрпљиво и постепено да иде. Стрпљење је душа свакоме послу.

(Продужиће се.)

Велити или Волтижери.

Од Аншора.

Велити у Римљана бејаху правилна лака пешадија, која чињаше део у леђиону, и били су у почетку са свим оно што волтижери ту скоро бејаху. Исто тако ђенерао Г. Водонкур пишући о овоме предмету, рече е су велити исто што и волтижери. Мисао о велитима покренуо је центурион К. Навије, у опсади капуе, 213 пр. Хрста. Он је предложио да се она уведе, да би тиме ојачао слабу римску коњицу, која бејаше позната као неспособна да се бори са капуанском коњицом. Проконзул, главни војвода К. Флавије, усвоји ову мисао и заповеди да се одаберу најхитрији и најуначнији леђионари, који имађаху најлакше браничко (оклоп) и нападно оружје. Њих обучише да следе кретањима коњице. Сваки коњаник доби по једнога оваког одабранога пешака. Он је могао лако скакати на коња, и седео је иза коњаника при путовању, а силазио на земљу у борби. Резултат ове комбинације бејаше

сретан, и од тада победа не избиваше из ојачане римске коњице.

Па при свем том ово не бејаше прва лака пешадија у римљана. Они имађаху много пре тога стрелце, који вршише своје оделите послове са особитом вештином у свакој грани устројства војничкога. Но тек у опсади Капуе разумеде се јасно њихова корист, њихово усавршено изображење и њихов увећани број. Старих рорера, или лаке пешадије, бејаше само 620 људи у свакоме леђиону, који бројаше од прилике 4200, т. ј. једна седмина, — одношај врло приближан ономе, који је усвојен у Русији, Аустрији, Прусској, Француској и Италији — између лаке и линијске пешадије. Овако вели један Пруски официр, који ту скоро критички сравњиваше европску пешадију. *) После опсаде Капуине, поменути већ рорери добише име велита, и нарасте им број на 1200 људи у леђиону или на две седмине. Т. ј. у епоси најсавршенијег устројства римске војске, правилна лака пешадија управо рећи бејаше саразмерно многобројнија но у и које доба пре тога. И велити задржаше ову своју саразмерицу све дотле, догод трајаше стара римска снага и надмоћије њихнога начина. Међу тим кад Рим поче опадати, помоћне трупе јахачке и пешачке заменише стару правилну лаку пешадију. Контингенти становника Балеарских, Крећани, Траки и други најамници заузеле најпре од чести а после са свим место велита. Републикански Рим, који пре Августа бејаше свима осталим народима оно што

*) У прошлој години „Војин“ број 11: „Европска лака пешадија“.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Бунапарта према другим војводама (пре но што бејаше увео савршено царски начин), — освојан мудрошћу и снагом својих установа, својим даром искусан и користан: постаде као и Наполеон господар увећаним својим средствима и својом снагом у људма и материјалу. У то дође тријумф јачине природне, и механизам бездушнога начина паде пред њу. Може се рећи да војничка надмоћност Рима почиње са савршеним развићем њихове пешадије, и да та величина с овом пропада.

Галске или келтиске војске по Левију, век пре Хр., имале су велита или волтижера. Цезар нам прича да Берманци, кад их затече нова ора, такође ову војску изводише у поље. Тацит пишући на свршетку првог века по Христу, потврђује да оваке војске одиста имађаху Берманци у својим биткама. И Вегеције, „ова сјајна звезда војске римске,“ у својим „упутима војничким“ врло лепо спомиње њихову оделиту тактику; ово је писано од прилике три века после Тацита. Бунапарта, први конзул, за време последњих година републике, уводи компаније волтижера или велита нових. Две мисли утицаху на ово: једна бејаше политичка, друга војничка. Он их изабра између људи, који бејаху врло малени за лаку или линијску пешадију, и тако употреби сићушне људе: њих тада бејаше при попису више од 40.000 на броју, и иђаху уз топове. Шта више, са своје лакоће, они бејаху способнији за своју службу, која се састојаше нарочито у брзومه кретању с коњем; посадивши се иза седла натраг, на свакоме коњу сеђаше по два човека. У Белђији сенатор Бантон предложи да се

установи једна волтижерска реџимента, за време рата Мехиканскога, и доиста и образована је била; али је сумњиво да ли ова војска игда изврши свој оделити задатак. Волтижери нису уображење, већ Римљани су показали колико се може њима користити. Они су били признати (као што баш сад доказасмо) као врло ваџан основак војничкој снази у вишине старих и нових народа. Али да би их учили онаквим, какви би требали да су, ваља имати доброг вишега погледа, паметан избор и пажње, какву не имађаше до сад ниекаква администрација Сједињених држава. (Продужиће се.)

Руска војна снага.

(Продужење.)

Каквоћа се Пруске војске не може да определи, јер, може се казати, она тек у војни постаје, и дух јој се подиже не у мирно доба, већ на самом ратишту; као хамелеон она може бити овака или онака у разнима приликама: врло добра после првих незнатних успеха, а врло рђава опет после прве несреће. *)

За успех овога система, где је цео народ војска, није довољно само благородство: нужно је још, да влада има поверења у народ, да је територија

*) Да каквоћа Пруске војске није нормална, види се већ и по томе, што су тамо, обратно свима општим појмовима, најмлађи војници, и другим речма рекрути, најбољи; Пруски солдат што је старији, тим је гори и преводи се у резерву — као човек, који је већ много од свог заната поборавио.

ограничена, земља насељена, путови добри; осим тога друштвено устројство да је правично, опредељено и у својој радњи стално, да се може свакоме још напред место да определи и да се сваки за кратко време у ред војника може да уврсти; и нај-после хоће се за то и доста памети: да сувише себе не преценимо, кад изводимо народњу војску у бој противу старих изучених полкова, и да се у рат упуштамо само у крајњој нужди и то по што смо снагу своју до последњег човека прикупили. Но овако упињање, разуме се, не може дуго да траје. Сазивајући у један пут на оружје све, који су способни, да га носе, Прусија се може да сравни са човеком, који на мегдан излази само са једним метком; ако првим хитцем противника не обори, остаје пред њим безоружан. Противу државе, која се не може лако и у један пут да обори, као што је Француска — Русију да и не спомињемо —, навала Прусије била би као летњи пљусак, кога си се савршено избавио, кад се првога крова дочепаш. У самој ствари Пруско је устројство чисто бранично; Прусија сама без савезника још и данас нападно би могла да делује само у својој земљи, у малој и великој Германији. Систем Ландвераца историјски је само у Прусији па ту је само и остао.

У устројству Аустријске војске нема ни мрве општега типа, оно је израз најжалостнијих услова, који држе ту неприродну монархију. Аустријска влада учинила се неприродном снагом да створи војску, без које не да се ни помислити; и, ваља говорити истину, ни која војничка управа у Европи није показала толико ревности колико доследности

и разумевања у стварима; и труд њој је награђен
стајним успесима према тешкоћама, које је имала
да победи. **Аустријска** војска одиста суштаствује.
(Продужиће се.)

Обилажење какве војске или позиције.

(из Lallemand-a).

(Свршетак из бр. 1. ов. год.)

Кад се у власти има само нужни број трупа за
одбрану фронта, позиције и образовање неопходно
нужне резерве, онда није могуће поставити степе-
насто на крилима оделење.

Образовање ових оделења није од толике ре-
шавајуће важности као што је резерва, и то нарочито
за малу војску, која мали простор заузима,
а особито кад је она — резерва — састављена из
великог дела кавалерије; јер ова увек може, због
појединих маневара, које чини противник да би једно
или друго крило обишао, марширати к њему с
претњом, и да му исто тако живо и брзо нападне
једно његово крило, као што би то могло учинити
једно оделење, које би у напред нарочито било по-
стављено у степенима на крајевима одбранителне
линије.

У подобном случају резерва треба да гледа да
се од позиције не удаљава, да би у стању била да
у време дође на точку, која би њено присуство захтевала.
Женијски официр, који има одбрану једне
позиције да уреди, треба да уме употребити и на-
местити резерву како ваља.

Кад трупе, које се бране, нису у стању да про-
тивстану насртайма непријатељевим, и његовим ма-

неврима, или кад при једном јуришу не могу да одоле његовом противљењу, онда треба, кад се мисли да је удесан и решителан тренутак, дати знак резерви да наступа, која је јединствено и опредељена за допунење оштећених сила, и тако да се постигне предпостављена цел.

У свима врстама борбе прве трупе, које у борбу наступе обично су ослабљене, сатрвене и расстројене (дезорганизоване) нарочито кад је борба дуга и крвава, и, у овом случају, победа биће, готово увек, онога, који буде у стању да последњи учини успљавања, или који последњи буде нове трупе у борбу извео.

Због тога не ваља резерву одмах у почетку дејства у борбу уводити донда, док задатак, који се има испунити, не превазилази снагу и средства бојећих се; али тако исто не треба сувише држати резерву у недејству, до исцрплења свију сила бојећих се трупа, јер резултат, који се очекује, узимањем резерве у дејство, треба да буде основан на садејству са истим трупама, и на наслон који је у стању да им она даде; иначе, ако би она имала сама да сноси тегобу целе борбе, она ће несумњено клонути као и друге трупе.

Резерве, не чинећи непосредни део тела битке, требају да заузму такво местоположење, одакле ће ду се оне лако моћи двизати напред, без да буду икаквом препонам терена заустављане, нарочито када их обстојатељства у крајњој нужди буду потребовала.

Постављене врло далеко, оне би касно приспеле, било да одрже равнотежу борбе, у случају преваге, било да доврше победу, у случају успеха;

непријатељ пак имајући времена да дође к себи, скупље своје трупе и ступиће у нову борбу, где ће срећа бити само на страни онога, који буде могао са новим трупима да противстане противнику.

Догађа се по некад да резерве, одређене да подпомогну позиције, нису непосредно туна постављене, било због обстојатељства, било због месности; али ма какав био мотив, ове резерве не треба да буду јаче удаљене од позиција, којима оне морају у помоћ ићи, у случају напада, него што је непријатељ од ње, осим ако би ове позиције биле саме собом доста јаче, те су у стању да противстану непријатељу док јој и резерва у помоћ непристигне. У противном случају, ако је немогуће да резерве дођу пре свршетка борбе, боље је савршено терен уступити противнику, скупљајући се постепено к резервама својим, него ли бити појединце потучен.

Ми смо, мало више, казали, да би се могли преухитрити маневри, који иду на обилажење једне војске или позиције, постављајући степенасто оделења позади крила поради њиховог потпомагања, или, у њиховом недостатку, чинећи употребе, за исту цел, с резервом, када се може мислити шта смера непријатељ са његовим маневрима. Али, ако, или због природе терена, или због неопростиме небрежљивости предњих стража, ова двизања остану непозната до тренутка кад непријатељ живо нападне, и кад се мисли, да резерва не ће моћи да има доста времена да спречи трупима, да не уступе терен који су браниле, треба се дакле побринути да се задобије доста времена, и да се учини промена фронта у части трупа с крила нападнутих.

Ако се на истом терену, који се заузимље, налази једна згодна точка за успешну одбрану, ваља је без двоумљења бранити, коштало шта коштало; и, у противном случају, пошто је извршена промена фронта, напасти бајонетом на непријатеља, ако је могуће. Овај маневар даје резерви времена да стигне на време још, и, ако је фронт само мало или од части у опасности, ваља ићи у помоћ нападнутом делу, са већим делом свога тела, узевши увек, по могућности, такав правац, како да се непријатељ заузме с крила и да се одбије.

Погрешна је идеја, кад се мисли, да се може средством једног испадајућег угла, који је још унапред спреман, преухитрити маневар, који има у намери, да обиђе једно од крила; овај маневар само с' места приуговљава опасност, и треба да буде употребљен само код трупа малог броја, и кад се ради да се учини какав маневар за добивање времена.

Испадајући угао, образован из крила и фронта, није ни брањен ни заштићаван с' никоје стране; ако га непријатељ пробије, то ће он лако сатрти и једно и друго, који се нимало неподпомажу, и немогу се дизати, без да неизгубе међусобну свезу, и услед тога образоваће се отвор измеђ њих, који неће пропустити непријатељ, а да га не ползује.

Овај недостатак подвижности, који је неодвојим од хрђавог распоређаја, даје противнику лакост да обилази, без опасности, крило части која куку образује, и да туче са мањим бројем трупа многобројније трупе, које су лишене могућности да се у свима правцима движу.

WWW.UNILIB.RS

Кад је претња са више страна у један пут, ваља остати на концентричној точки разних напада, те да би се са те точке могло успешно ићи на супрот непријатељским колонама, и потући их оделито; али треба за ово, као што смо ми већ казали, употребити велику брзину, и тренутак треба да је тако добро изабран, да борба са првом колоном буде сигурна, и у случају несреће, да би могла задобити своју одступну линију, пре него би друге колоне досегнуле ову линију и туна се утврдиле. Разуме се, да колона, која највише прети одступању, треба да буде прва сатрвена, да неби је непријатељ у забуну довео због њених комуникација, које би могао пресећи, ако би се потукла друга која колона, па је с' овим принудити да изнова узастопце иде.

Корист добивена над једном колоном води непремено погрешкама других и даје највеће пространство следећим маневрама.

Успех таквог предузећа зависи од погрешака појединих непријатељских одељења, кад ова неби била на близу да сагласно дејствују и да се узаймице подпомажу.

Овакво предузеће треба да буде основано као и свако друго нападно:

1-во На сигурности одступања;

2-го Одма с места погодити тренутак извршења његовог, да би се дошло на време, те да се униште и развију комбинације његовог противника;

3-ће Неудаљавати се много од средсредне точке својих сопствених двизања, да би лако могао прећи с једне точке на другу; и

4-то Изненадити (фрапирати) силом, и нетреба

се бацити с једне колоне непријатељске на другу пре, него што је свршено уништење прве.

Најпосле завршићемо са овим посматрањима :

Ако су узме, да је војска, која иде другу да обилази, бројем сразмерна овој, делећи своје силе, она ће бити бројем слабија на свакој претећој тачки од свога противника; док међутим онај, који је у позицији, и који држи своје трупе у скупу, може лако преместити већи део својих трупа на опасну тачку, или може, простом променом фронта, начинити линију, где се непријатељ надао да наиђе само на крила. Очеvidно је, да ће онај, који је на тивци лука постављен, који мора његов противник да опише, да би га обишао, преухитриће свакад овога, имајући увек да много краћи простор пређе од онога који напада.

Ове су користи тако велике, да само велика бројна сила може им контрбаласирати.

Јован Мишковић.

подпор. артиљерије.

ПОПРАВКА.

У претпоследњему броју поткрало се више значајних погрешака код чланка „Положаји“. Пошт. читаоци нека изволе поправити. На стр. 44 у 5 врсти одоздо стоји „у“, а треба „уз“.

» » 45 » 9 » одозго » „ову“, а треба „овај“.

» » 45 » 6 » одоздо » „приступном“, а треба „неприступном“.

» » 46 » 4 » одозго » треба пред речи „положаји“ још реч „у“

» » » » 14 » одозго » стоји „сиречавају“, а треба „спречава“.

» » » » 20 » одозго » стоји „Врислом“, а треба „Брислом“.

» » » » 47 у наслову стоји „јаруге“, а треба „удубљени путови“.